

STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE

PROGRAMSKO PODROČJE:

GOSPODARSTVO

VERZIJA 2

Strokovna skupina:

Prof. dr. Bogomir Kovač (vodja)

Prof. dr. Marko Jaklič

Doc. dr. Jože Pavlič Damjan

Doc. dr. Boštjan Jazbec

Doc. dr. Matej Lahovnik

APRIL 2005

UVOD

Slovenija je uspešno izpeljala gospodarsko tranzicijo in vključitev v EU. Razvojni zaostanek na gospodarskem področju za razvitim delom EU se je zmanjšal. Slovenija je hkrati ohranila sorazmerno ugodno raven socialne varnosti, okoljske razvitosti ter kakovosti življenja. Povprečna gospodarska rast v zadnjih desetih letih je bila 3,9 odstotka. Med vsemi postsocialističnimi državami je bila najbolj stabilna in socialno vzdržna. Toda Slovenija že nekaj let zapored drsi na svetivni lestvici konkurenčnosti (IMD, WEF). Njaveč kritik zadeva zbirokratiziranost države, togost trga dela in davčni sistem. Zato dosedanji model socialno tržnega gospodarstva, postopnost reform in neokorporativistična regulacija družbe ne ustrezajo novim razvojnim potrebam Slovenije. Slovenija potrebuje nov razvojni zasuk, ki bo zagotovil normalne razmere za poslovanje in spodbujanje konkurenčnosti. Njeno izhodišče je koncept trajnostnega razvoja in osem prioritet evropske strategije (Lizbonska strategija).

Slovenski gospodarski razvoj bo v prihodnosti temeljil na bolj liberaliziranih in dereguliranih trgih in bolj učinkoviti in prilagodljivi socialni partnerski državi. To zahteva široko razvojno koalicijo, ki bo podprla hitro gospodarsko rast, mednarodno konkurenčnost in hkrati ohranila socialna in okoljska načela trajnostnega razvoja. Slovensko gospodarstvo potrebuje hitrejša gospodarske reforme in večjo podjetniško fleksibilnost. Vloga države je pri tem omejena na oblikovanje systemskega okvirja za čimbolj svoboden podjetniški razvoj. Država mora skrbeti za enokopraven dostop do javnih dobrin, pri čemer mora hkrati zagotoviti svojim državljanom temeljno socialno varnost in okoljsko vzdržnost.

Do leta 2007, ko bomo sprejeli evro, so pomembni predvsem nominalni konvergenčni kriteriji, ki jih zagotavljajo medsebojno usklajene denarna, fiskalna in dohodkovna politika. Realna konvergenca Slovenije znotraj EU temelji predvsem na razvojnih politikah spodbujanja konkurenčnosti, na razvoju podjetniških mrež malih in srednjih podjetij in večji vlogi privabljanja tujega razvojnega kapitala. Slovenija bo z dobro organizacijo, ekonomskimi ter regionalnimi reformami zagotovila vse pogoje za čimbolj učinkovito črpanje evropskih strukturnih in kohezijskih skladov. Za učinkovito vodenje politike spodbujanja konkurenčnosti bo razvila mednarodno primerljiv in preprost sistem meril (kazalcev), ki bodo povezani s strateškimi cilji države (slovenski sistem ključnih uravnoteženih kazalcev). To povečalo učinkovito menedžiranje družbenega razvoja

Država je odgovorna za razvoj energetske, prometne in komunikacijske infrastrukture. Do leta 2013 bomo dokončali avtocestni program, posodobili železnice, zgradili drugi tir do Kopra in povezavo do Lendave. Koper s svojim pristaniščem postaja pomembno razvojno središče širše regije. Podobno velja za Maribor, Celje, Novo mesto, Kranj, ki dobivajo z izobraževalnimi središči, tehnološkimi in podjetniškimi conami posebno razvojno težišče in zagotavljajo bolj enakomeren razvoj države. Za prihodnji razvoj so posebej pomembni gospodarski projekti, kjer imamo mednarodno priznane podjetniške nosilce in največje razvojne potenciale. Ti razvojni projekti so hkrati nosilci razvoja širših gospodarskih področij in regij.

Najpomembnejši vzvod gospodarske rasti je pospeševanje konkurenčnosti gospodarstva in prestrukturiranje podjetij. Država bo pospešeno izstopala iz lastništva in upravljanja podjetij ter bank. Spodbujala bo evropski poslovni model razvojnih sprememb na

podjetniški ravni. V obdobju do sprejema evra (2007) bo pripravila celovit model gospodarskih in socialnih reforme, ki izboljšujejo pogoje poslovanja podjetij in povečujejo konkurenčnost gospodarstva. Na prvem mestu so fiskalne spremembe, ki zahtevajo uvedbo novega davčnega sistema in razvojno prestrukturiranje proračunskih izdatkov. Spremembe na področju trga kapitala in dela bodo omogočile večjo poslovno fleksibilnost in znižanje stroškov. Na trgu nepremičnin in upravljanja z zemljišči bo z dodatno ponudbo lokacij in poenostavitvijo administrativnih procedur Slovenija postala privlačnejša za tuje in domače investitorje. Na področju storitev mora država zmanjšati administrativne ovire pri podjetniškem razvoju. Z informacijskim sistemom mora zagotoviti učinkovitejše in pravičnejše delovanje uprave ter socialnih transferov.

1.1. SPLOŠNE USMERITVE GOSPODARSKE STRATEGIJE

1. **Temeljno vodilo gospodarske strategije je čimbolj svobodno delovanje trgov in razvijanje podjetniških sposobnosti, da bi učinkovito obvladovali poslovne priložnosti in se izognili tveganjem.** Z evropskimi zakoni in ukrepi so opredeljeni pogoji za prost pretok blaga, storitev, oseb in kapitala in drugi pogoji konkurence na notranjem evropskem trgu. Načrtovanje gospodarskih procesov je v teh okvirih predvsem sooblikovanje poslovnih priložnosti za podjetja, neprofitne organizacije, regije in državo. S svojim strateškim delovanjem in ukrepi mora vplivati na: (i) družbeno odgovornost deležnikov, da delujejo glede na temeljne razvojne interese in vrednote slovenske države in družbe; (ii) skupno usmerjanje interesov glede na dolgoročno stabilnost in utrjevanje ekonomskih temeljev slovenske države; (iii) povečano ekonomsko učinkovitost in konkurenčnost, ki prispeva k povečanju blaginje prebivalstva. Vlada pri svojih ukrepih upošteva temeljne strateške usmeritve, projektni pristop in nabor kratkoročnih ukrepov za njihovo uresničevanje.

2. **SRS na gospodarskem področju združuje razvojno koalicijo in ravnotežje med konkurenčnostjo in socialno državo.** Vlada in politiki, javni in zasebni menedžment ter celotna civilna družba morajo najti skupne poti za uresničevanje razvojnih ciljev. Pri tem usklajujejo pogosto protislovne interese ter cilje javnega sektorja, lastnikov kapitala, domačih in tujih investitorjev, menedžerjev in zaposlenih v podjetjih, potrošnikov in številnih drugih organizacij civilne družbe. Osredotočiti se morajo na dvig konkurenčnosti in zagotavljanje socialne varnosti, ki sta najpomembnejša vzvoda za uspešen razvoj Slovenije v EU. Dvig konkurenčnosti je izhodiščna naloga vlade, ki omogoča tudi ohranjanje socialne varnosti. Socialna varnost je na drugi strani pogoj za učinkovitejši razvoj, inovativnost, tržno diferenciacijo in večje socialno razlikovanje med ljudmi. Dolgoročno je mogoče pospeševati gospodarski razvoj z ustreznim ravnovesjem med konkurenčnostjo in socialno državo. Razvojna koalicija, ki podpira dolgoročne vzvode gospodarske rasti in socialne varnosti, je ključ učinkovitih gospodarskih sprememb v naslednjih desetih letih. Slovenija mora glede na svojo razvojno raven in strukturo gospodarstva najti svoje specifično ravnovesje med obema poloma trajnostnega razvoja.

3. **Trendi in pričakovani razvoj v svetu.** Spremembe v svetovnem okviru, ki so pomembne za oblikovanje gospodarske prihodnosti Slovenije, lahko delimo na tri področja:

1/ *Globalni makroekonomski in drugi socialni trendi* kažejo temeljne spremembe na evropski oziroma svetovni ravni, kot so demografske spremembe, razvoj trgov, globalna

konkurenčnost, globalizacija ekonomskih odnosov in politik, makroekonomske politike na globalni, regionalni in nacionalni ravni, spremembe socialno tržnega gospodarstva.

- 2/ *Institucionalni trendi razvoja ekonomskega sistema* kažejo, kakšni so ekonomski pogoji sprememb na posameznih temeljnih področjih finančnega in realnega sektorja, kako doseči hitrejši razvoj globalne konkurenčnosti in potrebne regionalne in infrastrukturne pogoje za razvoj podjetništva.
- 3/ *Regionalni, panožni in podjetniški trendi* kažejo področja na regionalni in panožni ravni, ki potrebujejo strateško opredeljevanje, selektivno ukrepanje na ravni razvojnih koalicij in spodbujanje učinkovitega vodenja sprememb.

4. Gospodarski razvoj Slovenije je do sedaj postopoma uresničeval temeljna načela trajnostnega razvoja. Zadnjih deset let smo razvojno dohitevali EU-15 in postopoma izboljševali nacionalno konkurenčnost. V začetku devetdesetih letih smo v ospredje postavljali makroekonomsko stabilnost, v drugi polovici devetdesetih let pa institucionalne spremembe tranzicijskega gospodarstva. Do leta 1999 so denarna, dohodkovna in javno finančna stabilizacijska politika zagotavljali uspešne stopnje gospodarske rasti. Postopnost in previdnost pri tranzicijskih reformah je bila v prvem obdobju najustreznejša razvojna alternativa. Zagotavljala relativno visoke in stabilne stopnje gospodarske rasti (3,9% v obdobju 1994-2004) in sorazmerno nizke socialne stroške tranzicije (nizka stopnja brezposelnosti in revščine glede na merila EU). Toda slovensko gospodarstvo še vedno preveč temelji na tradicionalnih delovno intenzivnih industrijskih panogah in privatiziranih post-socialističnih podjetjih. Premajhen je delež sodobnih tehnoloških področij in ekonomsko prodornih malih in srednjih zasebnih podjetij. Tako so ostali slovenska produktivnost, izvozna konkurenčnost, dodana vrednost na zaposlenega in konkurenčna sposobnost še vedno bistveno nižji kot v primerljivih državah EU-15.

5. V zadnjih štirih letih je Slovenija izgubili razvojni zagon, prevladujoča „tranzicijska kultura“ je vedno bolj pasivizirala državno razvojno politiko. Država je po desetih letih dejansko doživela nepričakovan tranzicijski šok z vidika globalne konkurenčnosti. Tako se že nekaj let zapovrstjo znižuje mednarodno primerljiva konkurenčnost slovenskih podjetij in države (IMD, WEF, GEM, HDR). Povečuje se njen zaostanek na področju t.i. strukturnih reform, še posebej javnega, finančnega in podjetniškega sektorja. Slovensko gospodarstvo se danes nahaja na razvojni prelomnici, ko mora preiti iz druge, klasične industrijske (fordistične) organizacije na tretjo raven gospodarske razvitosti. Novo razvojno fazo pogojujejo (i) globalni razvojni trendi evropskega trajnostnega razvoja, (ii) neposredna podjetniška konkurenca skupnega evropskega trga in (iii) spremenjeni načini upravljanja in vodenja sprememb na regionalni in podjetniški ravni. Za gospodarstva na tretji ravni razvitosti je značilno, da proizvodi in storitve postajajo vse bolj kompleksni, podjetja pa so sposobna prevzeti in nadgraditi tujo tehnologijo, organizacijo in trženje. Ta prehod pomeni, da država iz uvoznika znanja in tehnologije postane vedno bolj avtonomen inovator oziroma generator znanja v nekaterih vodilnih gospodarskih sektorjih oziroma globalnih tržnih nišah. To pa zahteva jasno razvojno politiko na makroekonomski, institucionalni in podjetniški ravni in učinkovit reformni paket (akcijski program ukrepov).

6. Dosedanja slovenska razvojna strategija je temeljila na politiki gradualizma, ki je postala v zadnjih letih in še posebej po vztopu v EU neustrezna. Povzročila je neučinkovitost javnega sektorja in visoko stopnjo birokratizacije države. Uveljavila je pomembna nesorazmerja v javnih financah z naraščajočim deležem plač in socialnih

transferov, predvsem pa relativno nadpovprečno inflacijo v primerjavi z EU. Prav tako niti državna razvojna politika niti regionalne usmeritve niso uspeli doseči potrebne razvojne koalicije, ki bi bolj spodbudila sodobne dejavnike rasti, globalno konkurenčnost in zeleno raven družbene blaginje. Čeprav se Slovenija približuje gospodarsko razvitim državam EU, so gospodarske, socialne in ekološke reforme prepočasne in ne zagotavljajo zelenih razvojnih ciljev. Mikroekonomski temelji razvojne strategije in neuspešnost vodenja poslovnih sprememb so postali temeljna ovira hitrejšemu gospodarskemu razvoju države. Premajhna sposobnost pospeševanja dolgoročne gospodarske rasti pa postaja temeljna grožnja modelu socialno tržnega gospodarstva in uveljavljanju večje blaginje slovenske družbe.

7. Ključni vzvod nacionalne konkurenčnosti in gospodarske rasti temelji na oblikovanju podjetniško razvitega poslovnega okolja. Tretja raven gospodarske razvitosti zahteva predvsem (i) sposobnost nenehnega učenja družbe, (ii) podjetniško fleksibilnost, (iii) tehnološko in organizacijsko inovativnost ter (iv) sposobnost komercializacije novih tehnologij in proizvodov na globalnih trgih. Prekomerna zaščita domačih gospodarskih dejavnosti in podjetij pred domačo in tujo konkurenco postajajo pomembna ovira hitrejše gospodarske rasti. Zato so večja odprtost in internacionalizacija slovenskega gospodarstva, radikalne strukturne reforme ter sprememba razvojne politike temelj nove razvojne paradigme SRS. Slovenija potrebuje celovit akcijski načrt gospodarskih ukrepov, ki je dovolj radikalen, da bo povzročil spremembe in dovolj transparenten, da bo omogočil politično razvojni konsenz. Predlagane ukrepe v nadaljevanju delimo na tri ravni:

Prva raven se nanaša na administrativno reformo države celovito ekonomsko in razvojno politiko na makroekonomski, regionalni in podjetniški ravni.

Druga raven vsebuje institucionalne in infrastrukturne spremembe, še posebej na trgu kapitala in trgu dela, ki omogočajo povečanje konkurence.

Tretja raven ukrepov je namenjena spodbujanju vodenja poslovnih sprememb na podjetniški ravni, kar omogoča večjo prilagodljivosti in učinkovitosti.

8. Slovenija potrebuje celovit akcijski načrt ekonomskih reform, ki bodo povečale konkurenčnost gospodarstva in reformirale socialno državo. Reforme se lahko le delno nanašajo na reformni paket, ki ga predlaga Evropska komisija in temeljijo na lizbonskem programu ekonomskih reform za povečanje gospodarske rasti in zaposlenosti. EU je v razvojni krizi in Slovenija mora poiskati svoje rešitve, ki bodo temeljile na naših konkurenčnih prednostih (institucionalna gibčnost, vodenje sprememb) in lastni razvojni identiteti (socialnem kapitalu, razvojnem konsenzu). Vlada mora največ pozornosti nameniti večji konkurenčnosti, učinkovitosti in gospodarski rasti, ki omogoča socialno državo. Splet ekonomskih reform zahteva uravnoteženje temeljnih vzvodov: gospodarsko učinkovitost in socialno kohezijo. Socialna kohezija odpravlja strah pred negotovostjo in omogoča hitrejše spreminjanje gospodarske strukture.

1.2. RAZVOJNI CILJI

9. Slovenija si prizadeva za nominalno in realno konvergenco z evropskimi partnerji v okviru EU. Nominalno konvergenco in njene kriterije dosegla v okviru treh razvojnih stopenj: (i) vstop v sistem ERM2 (2004-2006), (ii) sprejem evra (2007), (iii) uveljavljanje makroekonomskih ciljev Pakta stabilnost za EU. Hkrati z nominalno konvergenco poteka tudi realna konvergenca, ki jo merimo z vidika (i) gospodarske rasti, (ii) zaposlenosti, (iii)

podjetniškega razvoja, (iv) globalne konkurenčnosti, (v) stanja plačilne bilance, (vi) gospodarskih ciklov in (vii) drugih strukturnih sprememb na področju gospodarstva, (viii) socialnih sprememb in (ix) prostorskega ter okoljevarstvenega ravnotežja. Nominalna konvergenca je prevladujoči cilj v prvem obdobju načrtovanega razvoja (2006-2007), realna konvergenca pa v drugem obdobju (2008-2013). Slovenija bo s fiskalno konsolidacijo in usklajeno monetarno politiko dosegla vse pomembne nominalne konvergenčne cilje. To bo omogočilo prevzem evra in doseganje nujne strukturne in ciklične usklajenosti slovenskega gospodarstva z gospodarstvi EU. Ker bo slovensko gospodarstvo, produktivnost in BDP na prebivalca raslo bistveno hitreje od povprečja EU, lahko pričakujemo napredek tudi na področju realne konvergenca, ki vključuje gospodarske, socialne in okoljske razvojne spremembe.

10. Strategija razvoja predvideva v naslednjih desetih letih razvojne spremembe na treh temeljnih gospodarskih področjih:

- 1/ Na *makroekonomskem področju* vzpostavljamo nabor ekonomskih politik, ki so usklajene z EU in omogočajo dinamičen gospodarski razvoj. V naslednjih desetih letih želimo doseči: (i) hitrejšo gospodarsko rast kot v povprečju EU, (ii) z EU primerljive stopnje inflacije, (iii) rast zaposlenosti in znižanje brezposelnosti na dolgoročno socialno sprejemljivo raven, (iv) razvojno prestrukturiranje javno finančnih odhodkov, (v) učinkovito uvajanje evra in vključitev v evropski monetarni sistem.
- 2/ Na *institucionalnem področju* sprejemamo temeljne strukturne spremembe gospodarjenja v okviru EU in reforme socialno tržnega gospodarstva. V naslednjih desetih letih želimo doseči: (i) hitrejšo prestrukturiranje vseh segmentov finančnega sektorja, (ii) hitrejšo in bolj ciljno naravnano povezovanje izobraževalne, raziskovalne, tehnološke in podjetniške sfere (povezanost tehnološkega razvoja in rasti produktivnosti, zaščita intelektualne lastnine), (iii) hitrejšo rast konkurenčnosti javnega in podjetniškega sektorja (spodbujanje poslovnih sprememb, politika konkurence in sodelovanja), (iv) hitrejšo spremembe na področju infrastrukturnih dejavnosti in regionalnega razvoja (enakomernejši regionalni razvoj), (v) večja varna fleksibilnost trga (zagotavljanje večje fleksibilnosti trga in socialne varnosti zaposlenih), (vi) spodbujanje politike varstva potrošnikov.
- 3/ Na *podjetniškem področju* oblikujemo temeljne podjetniške in konkurenčne vzvode za čimbolj dinamično gospodarsko strukturo v okviru EU in globalnega gospodarstva. V naslednjih desetih letih želimo doseči: (i) hitrejšo spremembe pri učinkovitem uveljavljanju poslovnih sprememb, (ii) večjo izvozno usmerjenost in odprtost za investicijsko dejavnost doma in v tujini, (iii) hitrejši razvoj in osredotočenje na področja z relativnimi konkurenčnimi prednostmi, (iv) hitrejšo oblikovanje globalnih integracijskih povezav, (v) učinkovitejše povezovanje znanja, tehnološkega razvoja, proizvodnje in trženja.

11. Temeljne razvojne cilje in usmeritve lahko okvirno kvantificiramo kot: (i) stopnja gospodarske rasti bo za okoli 3 odstotne točke nad povprečjem razvitejših članic EU, kar bo omogočilo, da se Slovenija v enem desetletju uvrsti v zgornjo polovico EU-25, (ii) zaposlenost se bo postopno povečavala proti 70%, kar bo omogočilo padec stopnje brezposelnosti (merjeno po metodologiji ILO) pod 5%, (iii) rast cen bo zaradi hitrejši rasti produktivnosti v tem obdobju še za 1-1,5 odstotne točke presegala rast cen v povprečju EU, (iv) plače se bodo oblikovale glede na rastočo produktivnost in se postopoma približevale ravni primerljivih gospodarstev; (v) javne finance bodo ob normalnih gospodarskih razmerah v ravnovesju, njihov delež v bruto domačem proizvodu pa se bo znižal za vsaj 2,5 odstotne

točke, (vi) letna rast izvoza bo presegala 7%, prilivi tujih neposrednih investicij pa bodo med 1,5 in 3% BDP

12. Akcijski načrt novih reformnih usmeritev in ukrepov, ki spodbuja podjetniško učinkovitost, konkurenčnost in gospodarsko rast, uresničuje temeljne gospodarske smernice EU. Slovenija bo v okviru EU uresničevala naslednje prednostne naloge: (i) izvajanje Lizbonske strategije, (ii) prevzem evra in popolna vključitev v EMU, (iii) učinkovita uporaba dodeljenih sredstev EU, (iv) priprava na predsedovanje EU (2008). Program celovitih reform obsega tri obdobja:

- a) *prvo obdobje nominalne konvergence (2006-2007):*
 - makroekonomska vzdržnost in stabilnost (prestrukturiranje javnofinančnih izdatkov glede na EU proračun in razvojne prioritete)
 - oblikovanje ukrepov za popoln prehod v EMU in sprejem evra (doseganje nominalnih konvergenčnih kriterijev)
 - priprava celovitega reformnega paketa (davčna reforma, reforma socialnih transfero)
- b) *drugo obdobje realne konvergence (2007-2010):*
 - izvedba strukturnih ekonomskih in socialnih reform ter povečanje konkurenčnosti poslovnega okolja glede na lizbonske cilje
 - deregulacija trgov, večja privatizacija javnega sektorja in oblikovanje javno zasebnih partnerstev na področju javnih storitev
 - povečanje investiranja in NTI ter bistveno prestrukturiranje gospodarstva
- c) *tretje obdobje kakovostnega razvoja (2010-2013):*
 - umiranje gospodarske rasti z vidika ravnovesnega razvoja (doseganje socialnih in okoljskih ciljev)
 - doseganje povprečja razvitosti EU 15 z vidika hitrejše rasti in drugačnih oblik socialne varnosti
 - globalizacija slovenskega gospodarstva in doseganje ključnih konkurenčnih prednosti.

1.3. USMERITVE IN UKREPI NA MAKROEKONOMSKEM PODROČJU

13. Globalizacija in globalna konkurenca. Svetovni trendi. Globalizacija je temeljni razvojni trend na področju proizvodnje, trgovanja, prenosa kapitala in znanja, ekonomske, politične in poslovne integracije. Četrtnina svetovnega BDP je popolnoma globalizirana in v naslednjih petnajstih letih se bo ta delež podvojil. To povzroča velike poslovne priložnosti in sproža številne stroške. Liberalizacija trgovine bo tudi v prihodnje zagotavljala nadpovprečno rast svetovne trgovine, tuje neposredne investicije pa so največji ustvarjalec rasti svetovnega gospodarstva. Na drugi strani bo novi protekcionizem dobival vse bolj rafinirane oblike, zato postaja konkurenčna sposobnost podjetij in regij vse bolj kompleksna in pomembna tudi na nacionalni ravni. Države z večjo stopnjo globalizacije, odprtosti in poslovnih integracij se hitreje razvijajo kot politično ekonomsko bolj zaprte družbe. Na svetovnem gospodarskem zemljevidu se pojavljajo nove hitro rastoče države, kot so Kitajska, Indija, pa tudi Rusija in Brazilija, kar dodatno zastruje globalno konkurenco. EU omogoča nove razsežnosti proste trgovine in hkrati spodbuja globalno konkurenčnost. V razmerju do novih globalnih centrov (Kitajska, Indija) bo EU delno tudi ščitila interese notranjega trga, toda z vidika nacionalne konkurenčnosti so članice na svetovnem trgu prepuščene same sebi.

14. Strateška usmeritev Slovenije. Globalizacija postaja temeljna nova razvojna usmeritev Slovenije. Slovenija do sedaj ni dovolj učinkovito sprejela večje globalizacije, odprtosti in integriranosti v svetovno gospodarstvo. Zato nacionalna konkurenčnost Slovenije pada. Slovenija mora bistveno povečati lokacijsko privlačnost za privabljanje NTI. Tu so najpomembnejši elementi urejenost pravnega reda, razvitost infrastrukture in kakovost človeškega kapitala. Najpomembnejša pa so spremembe poslovnega okolja, ki bi spodbudile povečanje podjetniške konkurenčnosti in gospodarsko rasti. To pa zahteva (i) koordinacijo sprememb na vladni, regionalni in podjetniški ravni, (ii) nov globalni menedžment sprememb (sledenje kompleksnim razvojnim strategijam najpomembnejših slovenskih podjetij na globalnih trgih) in (iii) novo politiko konkurenčnih prednosti (intelektualni kapital, blagovne znamke, know-how, relacijski menedžment).

15. Strateški ukrepi: (i) horizontalno spodbujanje tehnološkega razvoja, izobraževanja in znanosti kot temelj za identifikacijo poslovnih področij, na katerih imajo slovenska podjetja konkurenčne prednosti in so lahko nosilci razvoja celotnega gospodarstva, (ii) spodbujanje razvoja tako ugotovljenih nosilnih gospodarskih področij ter periodično dveletno vrednotenje učinkovitosti in pravilne usmerjenosti teh ukrepov z vidika opredelitve nosilnih dejavnosti, (iii) spodbujanje domačih in tujih investicij ter oblikovanje strateških projektov za povečanje konkurenčnih prednosti na nosilnih poslovnih področjih, (iv) spodbujanje drugih ukrepov poslovnega okolja za uveljavljanje globalnih konkurenčnih prednosti (ekonomske cone, tehnološki parki za privabljanje domačih in tujih podjetij v industrijske dejavnosti visoke tehnologije, (v) razvoj ekonomske diplomacije kot oblike spodbujanja globalizacijskih procesov in odpiranje poslovnih priložnosti prek naših izvoznikov in investiranja v tujini, (vi) aktivnejše in koordinirano delovanje vlade, gospodarske zbornice, vlade in drugih institucij pri zagotavljanju mednarodnih poslov v okviru mednarodnih institucij.

16. Rast storitvenih dejavnosti. Svetovni trendi. Razvita gospodarstva postajajo vse bolj postindustrijska, storitve pa so njihov najpomembnejši del. V nekaterih visokorazvitih državah je delež storitev v BDP že 80 odstoten, zelo velik pa je delež storitev tudi pri tujih vlaganjih in globalizaciji gospodarstva. Še posebej so pomembne t.i. proizvodne storitve, ki imajo v mednarodni trgovini vse večji delež. EU je največja izvoznica storitev na svetu. Toda znotraj EU večina načel o osvoboditvi opravljanja storitev še vedno ni del štirih svobod notranjega evropskega trga. EU v Lizbonski strategiji posebej podpira ukrepe za spodbujanje razvoja in liberalizacijo trga storitev. Sprostitev opravljanja storitev naj bi v prihodnosti odločilno vplivalo na pospeševanje gospodarske rasti in zaposlovanja (direktiva o storitvah). Nova direktiva uvaja pri tem tudi načelo pristojnosti zakonodaje članice, kjer je sedež podjetja. To poenostavlja administrativne ovire in sprošča konkurenco pri prostem pretoku storitev.

17. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija prepočasi postaja vse bolj storitvena družba, zato potrebuje strateško usmerjanje tega procesa. Delež storitev v BDP obsega 60 % in v zadnjih letih ne narašča, zaostaja pa za povprečjem EU-15. Razvoj storitvenih dejavnosti dosedaj ni bil razvojna prioriteta, prav tako zaostaja zakonodaja, ki ni prilagojena načelom in potrebam tržnega gospodarstva. V zadnjih desetih letih se je hitreje razvijal javni kot pa zasebni storitveni sektor. V okviru evropskega povprečja učinkovitosti (EU 15) so trgovina, gostinstvo in transport, zaostajajo pa finančne, turistične in informacijske storitve. Slovenija še posebej zaostaja na področju storitev, temelječih na znanju. Ta razkorak zahteva na področjih intelektualnih, finančnih, poslovnih in informacijskih storitev hitrejše prestrukturiranje ter usklajene spremembe na področju zaposlovanja, regionalnega in podjetniškega razvoja,

izobraževanja. Uveljavitev nove direktive EU je zato ključno za slovensko gospodarstvo. Pomeni pomembno poslovno priložnost za izvoz in razvoj storitvenega sektorja na trgu EU. V Sloveniji pa se bo povečala konkurenčnost, z izboljšanjem poslovnega okolja pa moramo zadržati obstoječa podjetja in privabiti nova.

18. Strateški ukrepi: (i) pospeševanje razvoja nosilnih storitvenih dejavnosti (turizem, poslovne, finančne in informacijske storitve, storitve na visoko tehnoloških področjih), (ii) periodično dveletno vrednotenje učinkovitosti ukrepov na področju pospeševanja storitvenih dejavnosti, (iii) razvoj storitvenih dejavnosti na regionalni in lokalni ravni s pomočjo povezanih nacionalnih, podjetniških in evropskih skladov; (iv) razvijanje novih oblik podjetniškega povezovanja in tehnološkega prestrukturiranja (ekonomske cone, tehnološki parki, proizvodni, finančni in trženjski grozdi, komunikacijski in tehnološki projekti); (v) prilagoditev zakonodaje glede na novo evropsko direktivo, (vi) zmanjšanje ovir na državnih in lokalnih ravneh pri prostem pretoku storitev, (vii) oblikovanje posebnega notranjega nadzora glede usklajenosti zakonodaje (screening) na področju storitev, (viii) internacionalizacija študijskih programov in predavateljev, sofinanciranje novih univerz s tujimi partnerji.

19. Makroekonomska politika. Svetovni trendi. Svetovno gospodarstvo se bori z globalno recesijo, ki zahteva drugačno makroekonomsko politiko. Spremenljive zunanje okoliščine lahko povzročajo zunanje šoke in večajo občutljivost nacionalnih gospodarstev na globalne spremembe. Temeljni makroekonomski problem postajata brezposelnost in gospodarska rast, ne pa inflacija in plačilno bilančna neravnotežja. Na EU ravni se v pogojih skupne monetarne politike in globalne finančne nestabilnosti povečuje nevarnost zunanjih politično ekonomskih šokov. To zahteva ustrezno prilagodljivost in okrepljeno koordinacijo ekonomskih politik (*policy mix*), še posebej na področju fiskalne konsolidacije in vzdržnosti javnih financ. Temeljna usmeritev evropske ekonomske politike je ohranjanje makroekonomske stabilnosti, spodbujanje gospodarske rasti in razvoja družbe znanja. Za EU je pri tem ključnega pomena, kako bo dopolnjevala makroekonomske politike s strukturnimi razvojnimi politikami in strukturnimi reformami socialne države.

20. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenska ekonomska politika mora v naslednjih letih opraviti prehod med nacionalno in evropsko, kratkoročno in dolgoročno usmerjeno ekonomsko politiko. Dosedanja osrednja vloga monetarne politike se postopoma omejuje v okviru ERM 2 (2004-2006) in se ob prevzemu evra (predvidoma 2007) umika pod popolni nadzor ECB. Temeljni vzvodi makroekonomske politike se iz monetarnega selijo na področja fiskalne politike (kakovost strukture javnih financ, davčni sistem in davčna politika). Prav tako postajajo pomembne ekonomske reforme na področju spodbujanja podjetništva in reforme socialne države. Temeljni cilj makroekonomske politike je spodbujanje dolgoročne in stabilne gospodarske rasti. Slovenija mora z davčno reformo zagotoviti znižanje stroškovnih obremenitev gospodarstva. Ustvariti mora pogoje za konsolidacijo javnih financ in prestrukturiranje proračunskih izdatkov v smeri spodbujanja razvojnih projektov. Zagotoviti mora varno prilagodljivost trga dela in temeljito refremo socialnih transferov. Koordinirana in uravnotežena kombinacija ekonomskih politik mora spodbuditi zaupanje potrošnikov in investitorjev, povečati ekonomsko učinkovitost in socialno pravičnost.

21. Strateški ukrepi: (i) vključitev v evropski tečajni mehanizem ERM 2 in evropski monetarni sistem (prevzem evra), (ii) reformiranje davčnega sistema (nujni popravki obstoječega sistema, radikalna reforma v drugi fazi), (iii) zagotavljanje stabilnih javnih financ in povečanje njihove sposobnosti pri uresničevanju domače anticiklične politike, (iv)

povečanje prilagodljivosti dohodkovne politike in njeno usklajevanje z inflacijskimi cilji, (v) oblikovanje učinkovite in usklajene kombinacije makroekonomskih in strukturnih politik, (vi) okrepitev sodelovanja vseh nosilcev za preprečevanja asimetričnih gospodarskih šokov iz zunanjega okolja.

22. Usklajena monetarna politika in prevzem evra. Svetovni trendi. Maastrichtska pogodba je opredelila temeljne kriterije za oblikovanje denarnega sistema EU in pet nominalnih konvergenčnih meril za vstop v EMU. Članice EU so se z vidika nominalne konvergence v veliki meri uskladile, kar zagotavlja temelje monetarne in fiskalne stabilnosti. Vodenje denarne politike je prenešeno v pristojnost skupne denarne inštitucije ECB, ki je politično neodvisna in skrbi za skupne monetarne cilje (stabilnost cen in raven inflacije) ter preprečuje monetarno financiranje proračunskih deficitov.

23. Strateške usmeritve Slovenije. Slovenija se v okviru EMU odpoveduje lastni valuti in denarni politiki, skupaj z EMU pa tvori t.i. optimalno valutno območje. Nominalni konvergenčni kriteriji s področja inflacije, obrestnih mer in fiskalne politike so dosegljivi, podobno velja za realno konvergenco, ki jo zagotavljajo strukturne reforme. Nosilci ekonomske politike (Vlada, BS) s koordiniranimi ukrepi ekonomskih politik skrbijo, da proces realne konvergence (povečanje stopnje produktivnosti in raasti) ne bi ogrožal cenovne stabilnosti. Za obvladovanje morebitnih asimetričnih tržnih šokov je ključna prilagodljivost fiskalne politike in trga dela, saj denarna politika izgubi del samostojnosti že z vstopom v EU (2004). V okviru ERM2 (2005-2006) pa se pomembno zmanjšuje fleksibilnost tečajne in obrestne politike. Slovenija bo do leta 2007 izpolnila formalne in realne pogoje za prevzem evra, zato je leto 2006 prehodno obdobje za dokončno vključitev v EMU. Zato v obdobju do leta 2007 Slovenija ne načrtuje nobenih reform, ki bi lahko ogrozile potrebno uravnoteženje makroekonomskih razmer.

24. Strateški ukrepi: (i) usklajena politika med vlado in BS za doseganje maastrichtskih inflacijskih kriterijev do leta 2007, (ii) ustrezna politika BS glede konvergence nominalnih obrestnih mer in stabilizacije tečaja tolarja, (iii) koordinirano delovanje makroekonomskih politik za izpolnjevanje maastrichtskih kriterijev za vstop v EMU (iv) koordinirano delovanje makroekonomskih politik v času sodelovanja v mehanizmu ERM 2 (2005-2006) za obvladovanje morebitnih tveganj (v) priprava tehničnih ukrepov pri prevzemu evra zaradi omejevanja inflacijskih in drugih monetarnih spekulativnih tveganj.

25. Fiskalna politika. Globalni trendi. Fiskalna kriza socialne države in upočasnjena gospodarska rast sta v EU zaostriili predvsem izpolnjevanje fiskalnih pravil v okviru *Pakta stabilnosti in rasti*. Evropska komisija je spoznala, da politika relativno uravnoveženih proračunov omejuje nekatere ukrepe spodbujanja gospodarske rasti. Zato lahko v okviru druge finančne perspektive (2007-2013) pričakujemo prožnejše določanje omejitev, ki bi v večji meri upoštevale dejanske gospodarske razmere in dolgoročno vzdržnost fiskalne politike. EU v finančni perspektivi Ker zaradi kombinacije centralizirane monetarne politike in fiskalnega federalizma spremembe v davčnih in proračunskih politikah lahko povzročijo asimetrične šoke, pa morajo pravila kljub večji prožnosti ostati transparentna, nedvoumna in izvršljiva. Fiskalna politika na ravni EU mora zagotoviti realno konvergenco, zato države EU želijo izboljšati fleksibilnost in strukturo proračunskih odhodkov.

26. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija je po nominalnih konvergenčnih kriterijih javnofinančno zdravo gospodarstvo, čeprav v zadnjih letih povečuje javnofinančni primanjkljaj in javni dolg. Vstop v EU zmanjšuje del proračunskih virov (DDV) in povečuje

del izdatkov (plačila v evropski proračun). Hkrati je v Sloveniji še vedno močna potreba po državnem financiranju velikih, zlasti infrastrukturnih investicij (transport, energetika). Slovenija bo v naslednjih letih nadaljevala z reformo celotnega davčnega sistema ter prestrukturiranjem sistema javnih izdatkov. Postopoma in selektivno bo zniževala davčne obremenitve. Pri tem bo relativno bolj razbremenjavala delo kot pa obdavčitev kapitala, premoženja in onesnaževanja. Javnofinančne izdatke bo znižala za toliko, da v normalnih gospodarskih razmerah ne bo javnofinančnega primanjkljaja. Zato je obvladovanje državnih izdatkov najpomembnejši vzvod fiskalne politike in nove davčne reforme. Znižanje izdatkov bo odvisno od (i) nove politike plač v javnem sektorju, (ii) racionalizacije stroškov in reforme delovanja države, (iii) prenosa izdatkov in storitev v zasebno financiranje in izvajanje (PPP). Enako pomembno je tudi prestrukturiranje javnih izdatkov. To mora zagotoviti spodbujanje tehnološkega napredka in intelektualnega kapitala ter povečanje absorpcijske sposobnosti gospodarstva in države za evropska kohezijska in strukturna sredstva. Tudi pričakovani demografski trendi zahtevajo dolgoročno vzdržnost javnih financ in prestrukturiranje javnofinančnih izdatkov s pomočjo novih ukrepov pokojninske ter zdravstvene reforme. Anticiklični značaj fiskalne politike bo temeljil na avtomatičnih stabilizatorjih, ohranjanje primanjkljaja znotraj omejitev *Pakta o stabilnosti in rasti* pa bo financirala z manj zunanega in več notranjega zadolževanja.

27. Strateški ukrepi: (i) predlog nujnih davčnih sprememb obstoječe davčne zakonodaje in poenostavitve davčnih postopkov (2005-2006), (ii) priprava in izvedba celovite reforme davčnega sistema (2007-2010) in socialnih transferov (preučitev koncepta enotne davčne stopnje) (iii) dodatno fiskalno spodbujanje izvedenih vlaganj v tehnološki razvoj in intelektualni kapital, (iv) sprememba davka iz premoženja (obdavčitev ekonomsko mrtvega premoženja), (v) prispevki za socialno in zdravstveno zavarovanje se lahko povečajo, če se hkrati v enaki meri zmanjša obremenitev dela z drugimi dajatvami, (vi) učinkovitejša in preglednejša davčna administracija ter poenostavitve izvajanja in nadzora davčnih predpisov za zavezanca, (vii) znižanje in prestrukturiranje javnofinančnih odhodkov (za okoli 2,5%) (viii) uvedba enotnega informacijskega sistema za državne izdatke in različne oblike pomoči (subvencije, socialni transferji), (ix) racionalizacija stroškov delovanja države (omejevanje plač v javnem sektorju, novi javni menedžment), (x) racionalizacija in večja ciljna usmerjenost sistema socialnih transferov, (xi) delno prenašanje izvajanja in financiranja javnih služb v zasebni sektor in uvajanje zasebno-javnega partnerstva (PPP).

28. Razvojna strukturna politika. Svetovni trendi. Države EU v pogojih neinflatorne vzdržne rasti načrtujejo široko paleto novih strukturnih politik. Klasične makroekonomske politike (fiskalna in monetarna konsolidacija) tako nadgrajuje vrsta novih reform na sektorski in strukturni ravni (tržna deregulacija, fleksibilnost trga dela, globalna konkurenčnost držav in spremembe regulacije). OECD priporoča scenarij aktivne razvojne politike države (*New Global Age*) in močnega političnega delovanja (vodenja reform). Vlade sprejemajo odgovornost za učinkovito promocijo in uresničevanje reformnih strategij. Države EU izvajajo reforme, s katerimi zmanjšujejo javno porabo in davčno obremenitev gospodarstva in povečujejo reforme, ki omogočajo prehod v inovativno in podjetniško naravnano družbo. EU nasprotuje prarazvojni sektorski politiki, ki spodbuja tehnološke subvencije sektorjev in davčno spodbuja posamezne dejavnosti.

29. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija je prelomni točki prehoda med razvita gospodarstva, ki zahteva preusmeritev k družbi znanja in inovativnosti. Razvojna politika se bo zato preusmerila od reform makroekonomske stabilnosti k razvojnim strukturnim reformam. Temeljno področje uravnavanja trgov bo usmerjeno na spodbude za varno

fleksibilizacijo trga dela ter spodbujanje trga kapitala. Prestrukturiranje produktivnih trgov in infrastrukturnih dejavnosti v večji meri usmerja evropska politika konkurence in razvojnih usmeritev. Vlada mora s strukturnimi reformami odstraniti administrativne ovire za podjetniški razvoj in tržne nepravilnosti v obliki monopolov in zasebnih kartelov. To pa zahteva predvsem (i) globalno usmeritev slovenskih podjetij na inovativne projekte, (ii) koncentracijo aktivnosti ministrstev na ključne razvojne probleme, (iii) koordinacijo različnih politik in projektni pristop pri spodbujanju poslovnega okolja za razvoj najbolj konkurenčnih dejavnosti in (iv) zagotavljanje široke razvojne koalicije. Namesto sektorskih in regionalnih vnaprejšnjih opredelitev razvojnih prednosti morajo nastajati raziskovalno razvojne in investicijsko prednostne naloge na temelju skupnih poslovnih in javnih interesov. Javna sredstva (domača in evropska) morajo biti usmerjena k spodbujanju integriranih inovacijskih projektov. Podporno okolje za razvoj podjetništva (tehnološke agencije, tehnološki centri, mreže, gorzdi, tehnološki parki, inkubatorji) mora razviti sistemske rešitve za razvoj inovativne podjetniške družbe. Pri tem je posebej pomembno spodbujanje poslovnih storitev in njihov vpliv na zniževanje stroškov in cen.

30. Strateški ukrepi: (i) koordinacija strukturnih reform na ravni države in v razmerju do EU, (ii) določitev strateških projektov prehoda v inovativno družbo in menedžiranje sprememb, (iii) spodbujanje ustanavljanja novih podjetij (posebni uradi za hitro pridobivanje dovoljenj), (iv) informacijska baza o investicijskih možnostih in spodbujanje nastajanja posebnih skupin za pridobivanje investitorjev na lokalni ravni, (v) spodbujanje povezav domačih podjetij s tujimi in uvedba povezovalnih programov, (vi) oblikovanje lokalnih in ne centraliziranih agencij za razvoj in zagotavljanje infrastrukture za črpanje strukturnih in kohezijskih skladov EU, (vii) reforma trga dela z vidika konkurenčnosti (sprostitvev predpisov glede pogojev zaposlovanja in delovnega časa, odprava spremembe institucionalnega okvira trga dela za zagotavljanje zadostne stopnje konkurenčnosti, (viii) institucionalno povečanje odgovornosti vlade za ekonomski razvoj države.

31. Evropska unija in črpanje razvojnih sredstev. Evropski trendi. EU temelji svojo prihodnost na trajnostnem razvoju, povečanju konkurenčnosti, zagovarja pa tudi svoj model socialne države in varovanja okolja. Ohranja sistem skupnega valutnega področja, decentraliziranih fiskalnih sistemov in integrativne politike konkurence. Temelj te strategije razvoja sta Lizbonska strategija in Pakt za stabilnost in razvoj. Evropska unija za obdobje 2007-2013 načrtuje proračun v obsegu 1% BDP svojih članic. Poraba sredstev in časovni horizonti prihodnjih proračunov EU so odprti in se bodo prilagajali glede na politično ekonomska tveganja, pred katerimi je nadaljni razvoj EU. Struktura porabe je usmerjena glede na razvojne interese starih članic, predvsem največjih plačnic v evropski proračun. Zato je tudi neto proračunski položaj držav EU odvisen predvsem od načrtovanega obsega vplačil, razvojnih upravičenj in absorpcijske sposobnosti posameznih članic.

30. Strateška usmeritev Slovenije. Vstop v EU (april 2004) je določil makroekonomske okvire (ERM II) in ima neposredne monetarne (stabilizacija tečaja) in javnofinančne zahteve (vplačila v proračun EU). Neposreden vstop v EU je zaradi večje konkurence zahteval vrsto strukturnih prilagoditev (prestrukturiranje predelovalne industrije, kmetijstva, prometa in turizma). Prav tako je vplival na spremembo v zunanjetrgovinskih tokov (krepitev menjave z EU, padec menjave na balkanskih trgih). Z večjo ekonomsko integracijo Slovenije v EU pa se bodo povečale možnosti tudi za povečanje tokov neposrednih tujih investicij, ki predstavljajo največji razvojni potencial hitrejši rasti slovenskega gospodarstva. Slovenija si bo prizadevala za čim ugodnejši neto proračunski položaj in doseganje čimvečjega obsega razvojnih sredstev iz proračuna EU. Slovenija bo imela v obdobju 2007-2013 pozitiven neto

proračunski položaj (presežek evropskih vplačil nad slovenskimi izplačili v proračun). Slovenija ostaja znotraj meja 90% povprečne ravni razvitosti EU in lahko koristi sredstva kohezijskega sklada. Prav tako je upravičena do sredstev strukturnih skladov z vidika posebnih prehodnih obdobj. Pomembne prilive bo dobila iz sredstev skupne kmetijske politike in razvoja podeželja in virov, ki so povezani z uresničevanjem lizbonske strategije. Da bo Slovenija v obdobju 2007-2013 postala dejanska neto prejemnica sredstev, mora povečati absorpcijsko sposobnost države, da bo sposobna izkoristiti izpogajana evropska razvojna sredstva. To pa zahteva kakovostno in pravočasno pripravo razvojnih projektov, prestrukturiranje proračuna in vzpostavitev institucionalnih pogojev za učinkovito črpanje sredstev EU.

33. Strateški ukrepi: (i) kakovostno programiranje investicijskih potreb glede na razvojne cilje in potrebe, (ii) prestrukturiranje izdatkovne strukture slovenskega proračuna za sofinanciranje projektov, (iii) odpravljanje administrativnih ovir za hitrejše oblikovanje razvojnih projektov, (iv) večja horizontalna koordinacija razvojnih politik in vertikalna komunikacija (država, regije, podjetja), (v) oblikovanje podjetniškega okolja za razvoj podjetniških projektov in povečanje konkurenčnosti.

34. EU in krepitev notranjega trga. *Evropski in svetovni trendi.* Področje infrastrukture kakovosti je namenjeno upravljanju kakovosti, merjenju in standardizaciji kakovosti in zagotavljanju skladnosti in harmonizacije procesov, blaga in storitev na skupnem trgu. Področja nacionalna infrastrukture vsebuje štiri ključne sisteme: (i) nacionalni meroslovni sistem, (ii) sistem standardizacije, (iii) sistem akreditacije, (iv) sistem za ugotavljanje skladnosti. Infrastruktura kakovosti zajema delo evropskih, nacionalnih institucij in ostalih organizacij s področja upravljanja s kakovostjo procesov in proizvodov, ki zagotavljajo primerljivost in sledljivost v globalnih ekonomskih odnosih. Spremljanje horizontalnih blagovnih, storitvenih in kapitalskih tokov znotraj trga EU postaja eden od temeljev skupnega trga in prihodnje ekonomske integracije.

35. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija je z vstopom v EU in tudi z vpetostjo v mednarodne ekonomske odnose povezana v mednarodni sistem kakovosti. Razvoj nacionalne infrastrukture kakovosti je pogoj za uspešno nastopanje Slovenije v EU in na globalnih trgih. Slovenija je dosedaj razvila temeljne institucije nacionalne infrastrukture kakovosti (MG, Urad za meroslovje, akreditirane laboratorije...), vendar so obseg dela, zahteve EU in sistem učinkovitega upravljanja s kakovostjo večji od obstoječih kapacitet, sposobnosti in razvitih praks primerljivih članic EU. Rezultat tega je slabše pokrivanje vseh potreb gospodarstva ter zmanjšanje možnosti konkurenčnega dostopa do tujih trgov. Celovito delovanje trga EU in njegovo obvladovanje je eno najpomembnejših sredstev večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Eden ključnih elementov večje konkurenčnosti je obvladovanje procesov kakovosti in razumevanje delovanja notranjega evropskega trga. Pomemben element delovanja notranjega trga je izboljšanje zakonodaje in analiza njihovih učinkov.

36. Strateški ukrepi: (i) vzpostavitev večjega zaupanja med državo in gospodarstvom na področju obvladovanja zahtev notranjega trga EU, (ii) krepitev institucij nacionalne infrastrukture kakovosti, (iii) izobraževanje in povečevanje kvalificiranih skupin za razvoj notranjega trga, (iv) vzpostavitev monitoringa nad izvajanjem evropskih pravil notranjega trga (v) uskladitev nacionalnih zakonov in predpisov na področju urejanja notranjega trga, (vi) podpiranje in širjenje institucionalne mreže za zaščito potrošnikov.

1.4. USMERITVE NA PODROČJU INFRASTRUKTURE

34. Infrastrukturne dejavnosti in javni sektor. Svetovni trendi. Globalni trendi razvoja poudarjajo urejenost infrastrukturnih dejavnosti kot ene temeljnih konkurenčnih prednosti (ekonomska geografija). To vključuje energetiko, transport, elektronske komunikacije, komunalne dejavnosti in širšo urejenost okolja za učinkovito investicijsko dejavnost. ZDA in EU imata dolgoročni strategiji energetskega razvoja kot temelja stabilne gospodarske rasti. Javni sektor ostaja prevladujoča institucionalna oblika delovanja infrastrukturnih dejavnosti. Izgradnja infrastrukturnih dejavnosti je v okviru EU podrejena predvsem cilju ustvarjanja enotnega evropskega trga infrastrukturnih storitev. Temelj razvoja teh dejavnosti je kombinacija državnih strategij, posebnih tržnih regulacij, javnega menedžmenta in privatizacije.

35. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija je imela v izgradnji infrastrukture, razen energetike, relativno hiter razvoj. Liberalizacija je bila večinoma formalno sicer že izvedena, vendar pa se uresničuje le postopoma (elektronske komunikacije, delno trg električne energije), privatizacija na posameznih področjih (elektronske komunikacije) šele prihaja. Slovenija mora oblikovati dolgoročne strategije na vseh infrastrukturnih področjih in jih regionalno uskladiti. Slovenija bo pospeševala gospodarsko rast s povečanimi infrastrukturnimi investicijami na regionalni ravni in na vozliščih slovenskih razvojnih osi. Infrastrukturne investicije vključujejo regionalne in hitre ceste, obnovo železniške infrastrukture, sodobne informacijsko-telekomunikacijske povezave, izobraževalne institucije (politehniko). Boljša infrastruktura je pomembna podpora za slovenska podjetja in njihove poslovne možnosti na globalnih trgih.

36. Strateški ukrepi: (i) oblikovanje področnih strategij na posameznih infrastrukturnih dejavnostih in njihovo usklajevanje, (ii) nadaljnja liberalizacija in privatizacija izbranih sektorjev in področij, (iii) dolgoročna investicijska politika na področju infrastrukturnih dejavnosti ter aktivno prizadevanje za povečanje sofinanciranja iz domačih in tujih zasebnih in institucionalnih virov, (iv) izboljšanje infrastrukturne komunikacijske mreže na slovenskih razvojnih oseh, (v) programi za izboljšanje skladnosti razvojnih dokumentov in prostorskih aktov za hitrejši regionalni in podjetniški razvoj (vi) upoštevanje usmeritev in ukrepov Strategije prostorskega razvoja RS (2004) na temeljnih področjih infrastrukturnih dejavnosti.

37. Energetika. Svetovni trendi. Zavedanje o omejenosti svetovnih zalog fosilnih goriv in rastoča uvozna energetska odvisnost v EU narekujeta potrebo po bolj učinkoviti in varčni rabi energije, večjem izkoriščanju obnovljivih virov ter vzpostavitvi konkurenčnega enotnega trga z energijo. Evropske energetske usmeritve sledijo globalnim ciljem na področju uporabe različnih energetskih virov, oskrbe in uporabe sodobnih tehnologij. V skladu z direktivami EU bo trg z električno energijo (in zemeljskim plinom) s 1. julijem 2004 odprt za komercialne, s 1. julijem 2007 pa za vse porabnike, tudi za gospodinjstva. Z odpravo ozkih grl na prenosnih poteh se želi zagotoviti možnost za intenzivnejšo čezmejno izmenjavo, kar bi privedlo do večje konvergence cen električne energije med državami članicami.

38. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija razpolaga s skromnimi energetske viri, zato je energetska odvisnost relativno zelo visoka (med 50 in 55%). Država jo pokriva z uvozom energije. Razvoj porabe energije je odvisen predvsem od gospodarske (tehnološke) strukture in socialnih značilnosti države in se spreminja predvsem z njenim gospodarskim razvojem. Slovenija je že prevzela regulacijski okvir energetskih smernic EU. Toda liberalizacija energetskega trga zahteva hkrati celovit monitoring zanesljivosti in kakovosti oskrbe trga, ki

jo izvaja država. Temeljni javni interes je zanesljiva energetska oskrba. Javna agencija za energijo mora skrbeti za oceno stanja energetske infrastrukture in proces regulacije. To je izhodišče za nadaljnje organizacijsko in lastniško preoblikovanje energetskega sektorja, ki naj bi zagotovili nove investicije na temelju domačega in tujega kapitala. Na energetskem trgu tržna konkurenca povečuje učinkovitost poslovanja. V skladu z evropskimi smernicami mora država zagotoviti ustrezne energetske rezerve (90 dnevne rezerve nafte in naftnih derivatov, rezerve zemeljskega plina in utekočinjenega naftnega plina). Področna energetska strategija predvideva precejšnja vlaganja v energetska infrastrukturo (za nove elektrarne 166 mlrd SIT do leta 2010, za prenosno prenosno in distribucijsko omrežje pa 199 mlrd SIT do 2013). Slovenija v sodelovanju s tujimi partnerji razvijala kapacitete za prenos domače in tuje energije.

39. Strateški ukrepi. (i) posodobitev hidroenergetskih objektov in iskanje novih okolju prijaznih hidroenergetskih potencialov, (ii) termoenergetski objekti zahtevajo posodobitev in obnovo do 2010, (iii) povečuje se raba zemeljskega plina in biomase, (iv) izgradnja plinske in elektro prenosne infrastrukture in dopolnitev obstoječe (do 2013), (v) temeljna opredelitev do nadaljnjega izkoriščanja jedrske elektrarne (do 2010), (vi) pospešeno uvajanje tehnologij obnovljivih virov energij in spodbujanje njene uporabe (veter, biomasa, geotermalna energija, drugi obnovljivi viri), (vii) povečanje ukrepov za spodbujanje racionalne rabe energije (davčna politika in subvencije, zeleni certifikati in emisijski kuponi), (viii) zagotovitev 90 dnevnih rezerv nafte in naftnih derivatov (do 2006) in drugih rezerv plina (do 2010), (ix) sprememba obstoječe zakonodaje v smeri večje liberalizacije, spodbujanja konkurenčnosti in javnega monitoringa, (x) integriranje znanj, zavesti in spodbud za energetska varčen trajnostni razvoj, (ix) oblikovanje ukrepov za učinkovitejšo uporabo energije, (x) vključitev v IEA (Mednarodna agencija za energijo).

40. Transport. Svetovni trendi. Večjo povezanost med državami članicami skuša EU dosežati tudi s podporo razvoju čezevropskih transportnih omrežij (TEN-T), ki prioritarno odpravlja ozka grla na glavnih začrtanih smereh (koridorjih). Vse bolj prihaja v ospredje potreba po razvoju t. i. inteligentnega transportnega sistema, ki bo ob obstoječi infrastrukturi poskrbel za večjo pretočnost in varnost prometa z večjo informacijsko povezanostjo, večjo koordinacijo med državami glede transportnih tokov in uporabo različnih načinov prevoza. V EU so v teku prizadevanja po vzpostavitvi sistema zaračunavanja uporabnin, ki bi odražale dejanske stroške uporabe transportne infrastrukture, vključno z eksternimi stroški. EU bo spodbujala tiste vrste transporta, ki manj onesnažujejo okolje in so energetska učinkovitejša ter kombiniran transport, t. j. intermodalnost. V zaključni fazi je odpiranje trga z železniškimi storitvami.

41. Stanje in strateške usmeritve v Sloveniji. Stanje slovenskega avtocestnega omrežja je precej boljše od stanja železniškega omrežja. V okviru Nacionalnega programa izgradnje avtocest, ki se izvaja od leta 1994, bo do 2010 končana izgradnja AC omrežja. To bo omogočilo povečanje tranzitnih prometnih tokov v smeri V. kot tudi X. evropskega prometnega koridorja. Križanja V. in X. evropskega koridorja je priložnost, da Slovenija prevzame vlogo vstopno-izstopnih vrat v jugovzhodno Evropo in na Balkan. Slovenija bo zato aktivno podprla razvoj integriranih evropskih inteligentnih transportnih sistemov in zagotovila ustrezne prometne infrastrukturne sisteme. Hkrati pa bo glede na okoljevarstvene kriterije (podobno kot Avstrija) zahtevala kakovostne spremembe pri obvladovanju prometnih pritiskov. Razvoj in obnova železniškega prometa bo intenzivnejša v okviru projekta transevropske daljinske hitre železniške povezave. V koprskem pristanišču se zagotavlja nadaljnji razvoj pristaniške infrastrukture (mednarodni tovorni promet) in na novo postavlja terminal za potniški promet. Razvoj koprskega pristanišča je vezan na izgradnjo

zaledne prometne infrastrukture (železniški odsek Koper-Divača). Omrežje letališč in heliportov ostaja v obsegu dosedanjih treh javnih letališč, ki so namenjena za mednarodni zračni promet. Prometni terminali za kombinirani promet na mednarodni ravni se razvija v Kopru, Ljubljani in Mariboru. Koprsko pristanišče predstavlja v okviru V. koridorja pomembno vstopno izstopno točko za države EU in ima poseben razvojni pomen za Slovenijo.

42. Strateški ukrepi. (i) dokončanje izgradnje slovenskega avtocestnega omrežja do leta 2013 (avtocestne odseke v smereh V. in X. evropskega prometnega koridorja do leta 2008), (ii) prioritarna izgradnja drugega tira železniškega odseka Divača-Koper, (iii) oblikovanje strateških razvojnih dokumentov transportne politike (iv) ukrepi za afirmacijo javnega prevoza (podražitev posedovanja in uporabe avtomobila, vlaganja v kakovost javnih prevoznih storitev), (v) prevzemanje integriranih evropskih inteligentnih transportnih sistemov (avtocestni program) (vi) oblikovanje pravnih pogojev (koncesij) za upravljanje pristaniške infrastrukture in rabi pomorskega dna (vii) koordinacija s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (2004), (viii) priprava nacionalnih programov razvoja pomorstva, civilnega letalstva, železniškega prometa.

43. Elektronske komunikacije. Svetovni trendi. Procesi deregulacije telekomunikacij se nadaljujejo. Regulacija cen in kakovosti storitev se odpravlja ali vsaj zmanjšuje na tistih delih trga, ki so postali v veliki meri konkurenčni. Tehnološki trendi vodijo do konvergence storitev, ki je usmerjena h končnemu uporabniku. Učinkovito posredovanje konvergenčnih storitev zahteva širokopasoven dostop do čim večjega kroga končnih uporabnikov. V EU se na področju regulacije uvaja integriran pristop do trgov, kar pomeni, da trg sestavljajo vsi ponudniki neke storitve ne glede na tehnologijo, ki jo omogoča. Učinki deregulacije in uvajanja konkurence so bili v večini držav pozitivni in so se pokazali v nižjih cenah storitev, višji produktivnosti ter večjem številu in boljši kakovosti storitev.

44. Strateška usmeritev Slovenije. Vlada mora dokončno in učinkovito izpeljati liberalizacijo telekomunikacij. V Sloveniji je bila liberalizacija telekomunikacijskega trga formalno že izvedena, uresničuje pa se postopoma. Uvajanje konkurence in zagotavljanje ustreznih cenovnih razmerij za telekomunikacijske storitve se izvaja preko neodvisnega regulatorja, *Agencije za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto* (ATRP). Trenutno obstaja konkurenca na vseh segmentih trga (mobilna telefonija, mednarodna fiksna telefonija, ozko in širokopasovni dostop do interneta). Tudi fiksno telefonijo za notranje klice sta poleg obstoječega monopolnega operaterja še dva pridobila dovoljenje za opravljanje teh storitev, vendar še nista vstopila na trg. Prav tako trenutno obstaja monopol za storitve mobilne telefonije tretje generacije (UMTS), kjer do sedaj podeljena samo ena koncesija hčerinskemu podjetju edinega fiksnega operaterja. En sam ponudnik je tudi na trgu xDSL storitev, ki je ravno tako hčerinsko podjetje vodilnega operaterja. Edini fiksni operater je še vedno v večinski lasti države, njegova privatizacija pa je zaradi neugodnih razmer na telekomunikacijskem trgu odložena. Poleg omrežja fiksnega operaterja imamo v Sloveniji še tri fiksna omrežja, ki niso komercializirana (Slovenske železnice, DARS ter ELES). V letu 2003 sta bili za trženje teh omrežij ustanovljeni dve podjetji, kar naj bi povečalo konkurenco na tem področju. Slovenija glede na EU precej izstopa po tržni strukturi (na področju fiksne telefonije ni konkurence). Toda cene storitev fiksne telefonije glede na kupno moč so v Sloveniji nižje kot v novih članicah EU in nekoliko višje kot v EU-15.

45. Strateški ukrepi: (i) liberalizacija in deregulacija telekomunikacijskega trga, (ii) spodbujanje vstopa in razvoja novih telekomunikacijskih operaterjev (zagotavljanjem

ustreznih cenovnih razmerij pri resursih, ki so v lasti operaterjev s pomembno tržno močjo), (iii) spodbujanjem razvoja alternativnih omrežij, ki so lahko pomembna konkurenca fiksnemu operaterju (okrepiti tržni položaj alternativnih hrbtencičnih operaterjev, vzpodbuditi nadaljnji razvoj kabelskih omrežij), (iv) postopna privatizacija fiksne operaterja (Telekom).

1.5. USMERITVE IN UKREPI NA PODROČJU PODJETNIŠKEGA RAZVOJA

46. Razvoj poslovnega okolja in novi poslovni model države. Svetovni trendi. V najrazvitejših državah postaja oblikovanje konkurenčnega okolja pogoj za učinkovito delovanje podjetij, razvoj podjetništva in privabljanje tujega kapitala. Visoka nacionalna konkurenčnost je rezultat podjetniških sposobnosti in premišljenih vladnih ter regionalnih politik. Delovanje vlade in javne uprave na podjetniško okolje postaja pri tem vse bolj pomembno. Tu so ključne spremembe na področju (i) pravne varnosti in (ii) konkurenčnega prava, (iii) davčnih sistemov in (iv) splošne deregulacije trgov. Pomemben je razvoj posebnih (iv) ekonomsko razvojnih con, (v) splošno spodbujanje izobraževanja in (vi) tehnološkega razvoja. Na konkurenčnost poslovnega okolja vplivajo spremembe (vii) pravic zaposlenih, (viii) stroški delovne sile, (ix) okoljevarstvene norme in (x) splošne družbene vrednote. Poslovni model države pomeni način institucionalne organiziranosti, ki omogoča spremembo gospodarske strukture in izboljšanje globalne konkurenčnosti. Države so konkurenčno uspešne, če v svojem poslovnem okolju spodbujajo podjetja k izbiri pravih strategij in poslovnih področij, ki so učinkovita na mednarodnih trgih.

47. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija je postala zelo birokratska in podjetništvu nenaklonjena država. To posebej velja za urejanje investicijskega okolja, togost trga dela in davčni sistem. Država mora zagotoviti normalne razmere poslovanja in se umakniti iz gospodarstva. Slovenija potrebuje nov poslovni model države, ki označuje njeno organizacijsko sposobnost za razvoj konkurenčnosti in spodbujanje podjetništva. Vlada mora zagotoviti razmere za (i) spodbujanje tehnološkega razvoja, (ii) večjo tržno prilagodljivost in (iii) oblikovanje potrebnega znanja za inovativne dosežke. Izboljšati mora (iv) lokacijsko privlačnost za neposredne in portfeljske investitorje ter (v) kakovost poslovnega okolja. Potrebno je (vi) sprostiti predpise za pridobivanje dovoljenj, (vii) poenostaviti administrativne postopke, (viii) uvesti enoten informacijski sistem in (ix) zagotoviti javne storitve po konkurenčnih cenah. Z makroekonomskega vidika potrebujemo (x) novo davčno reformo, (xi) spremembe na področju trga kapitala in dela ter na trgu nepremičnin in zemlje. Na državni ravni potrebujemo (xii) učinkovito koordinacijo razvojne politike in nacionalne mreže razvojnih agencij.

48. Strateški ukrepi: (i) koordinacija razvojne politike na državni ravni (združitev nadzora in koordinacija delovanja različnih razvojnih institucij) (ii) določitev enostavnega sistema kazalcev za merjenje podjetniške ravni poslovnega okolja (koncept uravnoveženih kazalcev – BSC), (iii) oblikovanje enotnega informacijskega sistema (enotne baze podatkov, sistem potrebnih podjetniških informacij, enostavnejši računovodski sistemi, preglednost delovanja javnih institucij), (iv) zmanjšanje administrativnih ovir pri ustanavljanju in delovanju podjetij, novih naložbah (poenostavljanje administrativnih postopkov, odgovornost za pravočasno ukrepanje), (v) oblikovanje nove davčne reforme (poenostavitev davčnih postopkov, znižanje davčnih obremenitev) (vi) pospeševanje trga kapitala (nižje tarife, razvojnih spodbud), (vii) spremembe na področju dela (racionalizacija stroškov, sprostitev predpisov gled

ezaposlovanja, zmanjšanje stroškov odpravnin), (viii) spremembe na trgu zemljišč in nepremičnin (povečanje ponudber, poenostavitev postopkov, sprememba zakonodaje in odprava monopolov).

49. Industrijska politika in določanje sektorskih prioritet. Svetovni trendi. Sodobne države posvečajo veliko pozornost industrijski politiki. Ta mora zagotoviti vzdržno rast produktivnosti podjetij, večjo konkurenčnost posameznih sektorjev in povečanje kakovosti življenja. EU poudarja pri tem t.i. koncept trajnostne konkurenčnosti, ki poleg konkurenčnosti gospodarstva upošteva tudi socialni standard in kulturno identiteto. EU želi z Lizbonsko strategijo postati najbolj konkurenčno gospodarstvo na svetu. Temeljna vzvodi so liberalizacija trgov in privatizacija, politika podjetniškega razvoja in spodbujanje tehnološkega razvoja. EU vodi reaktivno industrijsko politiko, ki posega na področje regulacije notranjega trga. Celotna politika EU na tem področju je omejena na strukturne in kohezijske politike. Nekatera sodobna poslovna področja (informacijske tehnologije, biogenetika, nanotehnologija) postajajo nosilci gospodarskega razvoja, toda tudi nekatere tradicionalne panoge doživljajo razvojno renesanso (trgovina, finančno posredništvo). Dinamična gospodarstva ciljajo svoja razvojna področja glede na konkurenčne sposobnosti, strateške nosilce razvoja, tržne možnosti razvoja in največjo dodano vrednost.

50. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenija do sedaj ni posebej spodbujala posameznih gospodarskih področij in ni podpirala t.i. „nacionalnih podjetniških šampionov“. To je ekonomsko neracionalno in vodi do dolgoročne nižje učinkovitosti gospodarstva (prerazdeljevanje ekonomskih rent, zniževanje konkurence). Država mora ustvarjati enakopravne pogoje za vse ekonomske subjekte, ki morajo sami izkoristiti svoje proizvodne možnosti in tržne priložnosti. Nova politika spodbujanja konkurenčnosti podjetij bo postala bolj selektivna, ciljno usmerjena in razvojno sinergijska. Predstavljala bo kombinacijo splošnih razvojnih spodbud podjetništva in podpiranja konkretnih projektov za povečanje mednarodne konkurenčnosti slovenskih podjetij. Država bo s horizontalnimi ukrepi industrijske politike in strukturnimi sredstvi EU spodbudila identifikacijo nosilnih gospodarskih področij in subjektov. Slovenija bo v večji meri usmerjala konkurenčne spodbude na posamezne nosilne projekte, kjer ima največje konkurenčne prednosti z vidika strateških poslovnih nosilcev, tehnološkega razvoja, tržnih možnosti in dodane vrednosti. Za Slovenijo je še posebej pomembna krepitev izvozne konkurenčnosti gospodarstva.

51. Strateški ukrepi: (i) oblikovanje horizontalnih ukrepov pospeševanja podjetništva in konkurenčnosti (naložbe v tehnološki razvoj, človeške vire in izobraževanje, povečanje inovativnosti, tehnološkega napredka...); (ii) spodbujanje konkretnih strateških projektov (poslovnih mrež), ki s povezovalnimi mrežami delujejo razvojno na regionalni in mednarodni ravni, (iii) vključevanje v evropske tehnološke platforme in spodbujanje prenosa znanj in tehnoloških rešitev, (iv) znižanje administrativnih ovir in poenostavitev pridobivanja različnih oblik pomoči, (v) večja vloga cenejših storitev kot oblike sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem (PPP), (vi) oblikovanje sklada tveganega kapitala za financiranje podjetniških projektov, (vii) finančne spodbude občinam za ustanavljanje ekonomskih (industrijskih, tehnoloških parkov) geostrateški položaj Slovenije (logistični in poslovni centri) in ustrezno pospeševanje regionalnega razvoj na teh vozliščih razvojnih osi (viii) oblikovanje nacionalnega inovacijskega sistema (NIS) v povezanosti univerz, raziskovalnih institutov, podpornih institucij, vlade in podjetij.

52. Spremembe na področju lastništva in vodenja. Svetovni trendi. Globalizacija spreminja korporativne lastninske strukture in načine vodenja podjetij. Podjetja vse bolj delujejo na

globalnih trgov in v različnih državah, zato združitve, prevzemi, mreže odvisnih družb povečujejo kompleksnost lastninskih, najemnih in drugih pogodbenih razmerij. Poslovna inovativnost se povečuje, nove tehnologije se uvajajo hitreje in življenjski cikli proizvodov na trgu so krajši. Vse to zahteva dinamično vodenje, visoko raven intelektualnega kapitala, timski pristop in karizmatične voditelje. Pomembno vlogo dobiva partnerski tip kapitalizma, notranje lastništvo in različni sistemi udeležbe na dobičku zaposlenih. Pomembno vlogo pri pospeševanju gospodarske rasti imajo tuje investicije in z njimi povezana globalizacija poslovne in podjetniške dejavnosti. Bolj učinkovita lastniška struktura je na vseh ravneh podjetij na globalni ravni pogoj za dobro strateško vodenje, učinkovite poslovne spremembe, večjo skupno produktivnost in boljše finančno poslovanje slovenskih podjetij.

53. Strateška usmeritev Slovenije. Konsolidacije lastništva v posameznih dejavnostih je počasna in netransparentna, glavni poslovni akterji v velikih podjetjih pa so paradržavni skladi in poprivatizacijske finančne institucije. Podjetja z začasnimi lastniki in državna podjetja so v povprečju manj uspešna in učinkovita. Privatizirane javne delniške družbe in podjetja s tujim lastništvom so ekonomsko najučinkovitejša in razvojno najbolj dinamična. Menedžersko lastništvo v Sloveniji do sedaj ne potrjuje izboljševanja dejavnikov produktivnosti in konkurenčnosti podjetij, njegovo vzpostavljanje pa pogosto poteka netransparentno. Notranje lastništvo delavcev, ki je temelj slovenskega tipa privatizacije, se je popolnoma umaknilo v ozadje. V podjetjih primanjkuje predvsem strateških in še bolj ključnih lastnikov (*core investors*), ki imajo večje, ne pa večinske deleže v podjetjih. Država mora pospešeno izstopati iz svoje široko razvejene vloge lastnika v podjetjih (KAD, SOD in finančne institucije). Privatizacijski skladi (KAD, SOD) se morajo spremeniti v portfeljske finančne vlagatelje, ki dnevno trgujejo prek borze. KAD, SOD in investicijske družbe kot portfeljski vlagatelji ne sodelujejo v nadzornih svetih. Država mora pospešiti procese konsolidacije lastništva v delno privatiziranih podjetjih in njihov vstop ter kotacijo na borzi. Slovenija potrebuje nadaljnjo privatizacijo monopolnih in državnih podjetij. Privatizacija pa mora biti postopna, priprava privatizacijskih načrtov pa vključuje tudi druge socialne partnerje. Kriterijev privatizacije niso fiskalne potrebe temveč nove investicije in večja gospodarska rast. Lastninski umik države iz gospodarstva je omejen zgolj tam, kjer obstajajo utemeljeni ekonomski razlogi (infrastrukturne dejavnosti). V podjetjih mora država skrbeti predvsem za transparentnost lastniških razmerij in zaščito malih delničarjev. Na podjetniški ravni je pomembna vloga države tudi pri urejanju odnosov med zaposlenimi in menedžmentom. Uveljaviti moramo primernejše oblike spodbujanja iniciative zaposlenih, različne oblike finančne participacije, ki temeljijo na smernicah EU (*PEPPER - Promotion of Employee Participation in Profits and Enterprise Results*).

54. Strateški ukrepi: (i) spodbujanje procesov transparentne konsolidacije lastništva (vzpostavljanje ključnih lastnikov), (ii) depolitizacija upravljanja in sprememba aktivnega lastništva KAD in SOD v portfeljske finančne vlagatelje (iii) oblikovanje jasnih kriterijev privatizacije in priprava strokovnih privatizacijskih programov (iv) KAD in SOD spodbujata politiko pospešene selitve podjetij na borzo, (v) postopna selitev na borzo in kotacija tudi za KAD in SOD (vi) selektivna privatizacija kot način modernizacije javnega sektorja, (v) izboljšanje nadzora in kakovosti upravljanja v javnem sektorju, (vii) uveljavljanje modela javnega menedžmenta in PPP kot načina uravnoteženja med javnim in zasebnim sektorjem, (viii) oblikovanje kriterijev privatizacije z vidika dejanske prodaje ali pa koncesij, (ix) priprava zakona o delavskem delničarstvu (ESOP), (x) spodbujanje partnerskega modela industrijske demokracije (dopolnitev ZDR, ZSDU).

55. Podjetniško prestrukturiranje. Svetovni in evropski trendi. Poslovna prenova podjetij je prevladujoča usmeritev mikroekonomskih reform sodobnih vlad in poslovnih usmeritev podjetij. V osemdesetih letih so prevladovali japonske tehnike kakovosti poslovanja, v devetdesetih na konkurenčnost najvolj vpliva sposobnost zniževanja stroškov (strategija cenejše proizvodnje). Po letu 2000 je z globalnega vidika v ospredju sposobnost tehnološke, tržne fleksibilnosti in globalna podjetniška inovativnost. EU je poslovni prenovi podjetij in regij posvetila posebno pozornost. V okviru projekta COBRA oblikovala nabor podjetniških ukrepov, ki naj pomagajo pri transformaciji podjetij in spodbujajo njihovo inovativnost na vseh poslovnih področjih. Podjetja usmerjajo v kombinacijo menedžerskih tehnik, strateškega načrtovanja sprememb, poslovnega reinženiringa, uvajanja nove poslovne kulture, marketinškega zasuka, spodbujanja intelektualnega kapitala, primerjanja in učenja najboljših poslovnih praks in uporabo merila evropske poslovne odličnosti (EQA). Vsi dosedanja poizkusi EU za pospeševanje konkurenčnosti in prestrukturiranje podjetij pa so bili neuspešni.

56. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenska podjetja se pogosto obnašajo tradicionalistično in niso dovolj pripravljena na sodobne globalne tehnološke, podjetniške in marketinške izzive. V vseh panogah dva do trikrat zaostajamo za povprečno produktivnostjo dela, dodano vrednosti in zmanjšuje pa se tudi izvozna dinamika. Naša podjetniška dinamika se upočasuje, podjetniška inventivnost se zmanjšuje (GEM). Temeljne ovire so državna birokracija, visoke davčne obremenitve, neprijazno lokalno podjetniško okolje. Slovensko gospodarstvo bo mednarodno konkurenčno le, če se bodo podjetja pospešeno prestrukturirala. To zahteva (i) prestrukturiranje iz tehnološko manj v tehnološko bolj razvite panoge, (ii) razvoj podjetij v smeri tehnološkega prestrukturiranja proizvodnje, (iii) večjo stopnjo poslovne internacionalizacije podjetij, (iv) večjo uporabo sodobnih menedžerskih tehnik, (v) hitrejša preraščanje majhnih podjetij v srednja podjetja, ki ga ovirajo finančne omejitve in pomanjkanje drugih spodbud, (vi) razvoj konkurenčnega okolja, ki je ključno za razvoj poslovne učinkovitosti podjetij. Na prestrukturiranje slovenskih podjetij namreč vplivajo predvsem konkurenčni pritiski in ne prenos tehnologij, internacionalizacija organizacije in vodenja. Pomemben del prestrukturiranja predstavlja tudi sprememba motivacijskih spodbud, ki jih lahko prinašajo sheme za delitev dobička in notranje delničarstov, ki bi povečale varibilni del plač na podjetniški ravni.

57. Strateški ukrepi: (i) spodbujanje uporabe najpomembnejših menedžerskih tehnik za vodenje sprememb, (ii) promocija evropskega poslovnega modela za razvojne spremembe (COBRA) (iii) spodbujanje kriterijev evropske poslovne odličnosti (EQA) (iv) povečanje konkurenčnosti in zniževanje cen pri poslovnih storitvah (v) spodbujanje konkurence in protimonopolno delovanje kot način oblikovanja temeljnega okolja za poslovne spremembe podjetij, (vi) spodbujanje tehnološkega in tržnega prestrukturiranja podjetij (vi) razvoj splošne znanstvene kulture in izobraževanja (vii) usposabljanje kadrov za globalno konkurenčnost (program 2000 mladih strokovnjakov v mešanih poslovno tehničnih projektih) (viii) sodelovanje univerz in podjetij (centri odličnosti, univezitetni inkubatorji) (ix) oblikovanje zakonske podlage o delavskem delničarstvu in delitvi dobička.

58. Privabljanje tujega kapitala in internacionalizacija slovenskih podjetij. Svetovni trendi. Internacionalizacija in globalizacija poslovanja sta najpomembnejša tvorca podjetniške rasti in razvoja. Neposredne tuje investicije (NTI) pomembno prispevajo k prestrukturiranju podjetij, gospodarski rasti in izboljšanju podjetniške in narodnogospodarske konkurenčnosti. Svetovni tokovi NTI so se od začetka devetdesetih izredno povečali, spodbujajo pa jih vedno večja liberalizacija in pozitivne presoje o povečanju konkurenčnih sposobnosti. Mnoge države v okviru EU so podjetniški razvoj temeljile na NTI (Nizozemska, Irska, Belgija,

Luxemburg...). Tranzicijske postsocialistične države (Češka, Slovaška, Madžarska in Poljska) so v zadnjih letih uporabile različne oblike NTI kot pomemben vzvod prestrukturiranja in rasti podjetij.

59. Strateška usmeritev Slovenije. NTI niso dosegle visoke ravni penetracije v slovensko gospodarstvo, kljub temu pa so bili njihovi učinki na prestrukturiranje slovenskega gospodarstva pozitivni in znatni. Privabljanje NTI in pospeševanje njihove integracije v slovensko gospodarstvo je pomemben vzvod prestrukturiranja podjetij in gospodarske rasti v prihodnje. To v isti meri velja tudi za izhodne NTI slovenskih podjetij. Izhodna internacionalizacija vse bolj postaja nujnost za razvoj podjetij. Zato mora Vlada spodbujati izhodne investicije slovenskih podjetij in njihovo vsestransko internacionalizacijo. Vlada bo pospešila trgovanje na borzi in ukrepe, ki bi pospeševali dotok finančnega kapitala in portfolio investorjev. Za privabljanje tujih neposrednih investicij moramo ustvariti bolj konkurenčno poslovno okolje v primerjavi z drugimi članicami EU. Državna agencija za državno promocijo in tuje investicije mora imeti večjo avtonomijo in institucionalne možnosti za privabljanje tujega kapitala. Pomemben del ekonomske promocije države na globalnih trgih in privabljanja tujih investicij prevzema tudi okrepljena ekonomska diplomacija.

60. Strateški ukrepi: (i) vzpostavitev industrijskih/tehnoloških con na atraktivnih lokacijah, ki zamnjšujejo omejitve za tuje in domače investitorje ter spodbujajo regionalni razvoj, (ii) spodbujanje širitve že obstoječih tujih podjetij v Sloveniji in integracije podjetij s tujim kapitalom v slovensko gospodarstvo (*spillovers*), (iii) horizontalno spodbujanje NTI v visoko/srednje visoko tehnologijo in kakovostna delovna mesta z visoko dodano vrednostjo in zahtevano usposobljenostjo (iv) večja usmerjenost na centre za JV Evropo in skupno izkoriščanje skladov EU (iv) dodatne pristojnosti *Agencie za tuje investicije* za avtonomno konkuriranje in prevzemanje NTI na konkretnih področjih in lokacijah, (v) splošno spodbujanje izhodne internacionalizacije slovenskih podjetij, (vi) spodbujanje selitev proizvodnje v tujino zaradi nižjih stroškov in ohranjanje višjih oblik poslovanja v matičnih podjetjih v Sloveniji, (vii) vzpostavitev finančnih mehanizmov za spodbujanje investiranja v tujini (povečanje kreditnih limitov, subvencioniranje obrestnih mer, garancije, skladi rizičnega kapitala)

61. Razvoj podjetništva in povečanje konkurenčnosti majhnih in srednjih podjetij. Svetovni trendi. Majhna podjetja predstavljajo s svojo inovativnostjo, dinamičnostjo in prilagodljivostjo enega ključnih vzvodov gospodarske rasti. Eden temeljnih virov gospodarske rasti je podjetniški proces v novih in rastočih podjetjih. Države si posebej prizadevajo za razvoj podjetništva z vodenjem programov za razvoj podjetništva, oblikujejo vrsto finančnih podpor (bančni sistem, rizični kapital, poslovni angeli) in mehanizmov prenosa raziskav in tehnologij v podjetniško prakso. Pomembna je tudi mreža podpornih storitev, ki pospešujejo delovanje delovanje malih in srednjih podjetij. EU ima 19 mio srednjih in majhnih podjetij (*SME*) in v svojem poročilu postavlja podjetniški razvoj v središče gospodarske strategije (*Small Business, Big Markets, One World*).

62. Strateška usmeritev Slovenije. Slovenska majhna in srednja podjetja ne rastejo dovolj hitro, niso tehnološko naravnana, podjetniška infrastruktura pa ne zagotavlja ugodnih razmer za nastajanje in rast podjetij. Slovenija v zadnjih letih zaostaja v razvoju drobnega podjetništva. Slovenija mora prav na področju malih in srednjih podjetij ustvariti novo kritično jedro dinamičnega razvoja produktivnosti, rasti in konkurenčnosti. Politike konkurence, regionalnega razvoja in spodbujanja malega podjetništva so tri medsebojno povezane politike, ki zahtevajo povsem konkretne strateške projekte. Ključni faktorji razvoja

podjetništva so znanje, inovativnost, tehnološki razvoj, konkurenca, finančna podpora in krepitev investicijske dejavnosti. Država bo poenostavila administrativne pogoje za poslovanje malih in srednjih podjetij, posebej bo poenostavila sistem davkov in davčnih postopkov in zagotovila pregledno delovanje vseh javnih podpornih institucij. Za mala in srednja podjetja je potrebno odpreti dodatne vire kapitala in odpreti trg kapitala za kotacijo domačih in tujih malih in srednjih podjetij.

63. Strateški ukrepi: (i) ukrepi odpravljanja ovir za uveljavljanje podjetništva uveljavljanje politike podjetništva in konkurenčnosti kot osrednjega spodbujevalca gospodarske rasti, (ii) programi ofenzivnega prestrukturiranja podjetij s spodbujanjem sodobnih tehnik menedžiranja sprememb, (iii) programi izboljšanja pretoka znanja in tehnologij v okviru podjetniških mrež, (iv) programi razvoja nosilnih gospodarskih področij s spodbujanjem strateških podjetniških nosilcev in njihovih podjetniških mrež, (v) programi povezovanja podjetniške, regionalne in globalizacijske politike, (vi) podpora skladnemu regionalnemu razvoju z razvojem nosilnih gospodarskih področij na regionalni ravni, (vii) projekti prestrukturiranja vodilnih področij s pomočjo strateških partnerstev (viii) novi modeli financiranja razvoja malih in srednjih podjetij (skladi rizičnega kapitala, spodbujanje bank), (ix) organiziranja trgovanja za kotacijo malih podjetij na borzi (x) spodbujanje internacionalizacije podjetij (vhodnih in izhodnih investicij) (xi) oblikovanje sistema zaposlitvenih vavčerjev kot načina spodbujanja in realokacije investicijske dejavnosti na določena regionalna področja.

64. Finančni trg in finančne institucije. Svetovni trendi. Globalne finance postajajo ključni faktor stabilnosti svetovnega gospodarstva. Na podjetniški ravni se povečuje število in raznovrstnost finančnih instrumentov, globalni finančni trg zahteva meddržavno in medtržno povezovanje in sodelovanje. Nadaljnja globalizacija finančnega sektorja, poglobljanje finančnih trgov in instrumentov je temeljni razvojni trend v prihodnjih letih. Mednarodni finančni prevzemi in združevanja povečujejo učinkovitost povezanih finančnih institucij, izboljšujejo njihove storitve in omogočajo hitrejši in stroškovno racionalnejši razvoj podjetniškega sektorja.

65. Strateška usmeritev Slovenije. Finančne reforme so bile v Sloveniji zelo postopne in so pogosto celo zavirale hitrejši razvoj podjetniškega sektorja. Razvoj finančnega trga in finančnih institucij v veliki meri določata majhnost in odprtost slovenskega gospodarstva ter posebnost slovenske privatizacije. Aktivna vloga denarne in tečajne politike je poudarjala predvsem vlogo bančnega sektorja, zanemarjala pa je razvoj drugih finančnih institucij, ki so potrebne za servisiranje podjetniškega sektorja. Slovenski trg kapitala je zato premalo razvit in ne omogoča ustreznih konkurenčnih pritiskov na bančni sektor. Odprava vseh ovir za prost pretok kapitala in dokončno sprejetje evra bosta povečala finančno konkurenco in naklonjenost za financiranje podjetniškega sektorja. Vlada in BS morata ustvariti razmere za pospešen razvoj in večjo učinkovitost finančnih institucij ter poglobljanje finančnega trga. Gospodarske družbe, ki so predmet privatizacije, uporabljajo model mešanega lastništva, pri čemer država aktivno upravljanje prenaša na zasebni sektor. Vsaka privatizacija je mogoča ob pogoju, da se z delnicami aktivno trguje na kapitalskem trgu. Slovenska država potrebuje razvit trg kapitala za načrtovani umik od upravljanja in aktivnega lastništva slovenskih podjetij. Pomemben je učinkovit nadzor nad poslovanjem bank, zavarovalnic, investicijskih skladov, borzoposredniških družb in drugih ponudnikov finančnih storitev.

66. Strateški ukrepi: (i) nadaljevanje privatizacije bank v državni lasti in spodbujanje finančnih integracij (ii) razvoj trga kapitala in spodbujanje trgovanja na borzi kot način

zmanjšanja vloge države v upravljanju (iii) vzpostavitev mešane lastniške strukture (lastništvo države, strateških lastnikov in porfeljskih vlagateljev) v javnih podjetjih (iv) privatizacija zavarovalniškega sektorja (mešana lastnina, zlata delnica) in povečanje njegove konkurenčnosti (v) lastninska konsolidacija finančnih institucij, ki so nastale v procesu privatizacije (preoblikovanje pidov v vzajemne sklade), (vi) oblikovanje privatizacijskih programov z mešano lastninsko strukturo (vii) sprememba lastniških deležev KAD in SOD v prednostne delnice (viii), (ix) razvoj institucionalnih investitorjev pri pokojninski reformi (drugi steber), (x) spodbujanje zasebnega dolgoročnega varčevanja (xi) razvoj instrumentov za investiranje prihrankov v obliki hipotekarnih obveznic in razvoj hipotekarnega bančništva, (xii) razvoj instrumentov za skupna vlaganja države in zasebnega sektorja v obliki koncesijske izgradnje infrastrukture s privatnimi sredstvi

1.6. OSEM TEMELJNIH KORAKOV ZA URESNIČEVANJE GOSPODARSKE STRATEGIJE

Izvajanje načrtanih usmeritev Slovenije na gospodarskem področju zahteva osem izvedbenih korakov:

- 1/ Oblikovanje **razvojne koalicije** med vlado, strankami, zbornicami, sindikati, potrošniki in civilno družbo glede temeljnih razvojnih gospodarskih sprememb (osnova zanjo je Strategija razvoja Slovenije, javna razprava in jasna opredelitev političnih nosilcev);
- 2/ Skupni **akcijski program in usklajenost** temeljnih institucionalnih sprememb in strateških politik na področju spodbujanja trajnostnega razvoja in gospodarske rasti (koordinacija makroekonomske politike, strukturne politike, podjetniške politike);
- 3/ Oblikovanje **medministrskega sveta za strateški razvoj**, uveljavljanje petih ključnih razvojnih programov SRS, natančno merjenje in nadzor izvedbe (oblikovanje skupne koordinacije gospodarskih ukrepov, merjenje učinkov in vodenje sprememb);
- 4/ Opredelitev **razvojnega portfelja** področij in projektov, ki omogočajo osredotočenje politik, ukrepov in aktivnosti glede na slovenske gospodarske sposobnosti in konkurenčne prednosti; oblikovanje državnega razvojnega programa kot načrta ključnih razvojnih investicij države v obdobju 2007-2013.
- 5/ Opredelitev **slovenskih R&R prioritet (nacionalni raziskovalni in razvojni program)** in usmeritev znanja, tehnološkega razvoja, podjetniških struktur in drugih dejavnikov razvoja, ki so pomembni za široko horizontalno podporo podjetniških in poslovnih področij;
- 6/ Oblikovanje posebnih državnih in regionalnih **grozdnih in drugih mrežnih usmerjevalnih programov** za koncentrirano in decentralizirano spodbujanje razvoja;
- 7/ Spodbujanje **ustanavljanja** in razvoja novih podjetij ter spodbujanje hitrejšega **prestrukturiranja** obstoječih podjetij;
- 8/ Razvoj **storitvenega sektorja** v funkciji krepitev konkurenčnosti podjetij, intenzivnejšega zaposlovanja in enakomernejšega regionalnega razvoja.

Vseh osem korakov podpira strategijo hitre gospodarske rasti in trajnostnega razvoja. To zahteva spremembo poslovnega okolja, kjer so ključne spremembe pri zmanjšanju administrativnih ovir, znižanju davčnih razbremenitev in večji učinkovitosti razvojnih politik. Ključni vzvod hitrejših sprememb predstavlja državno spodbujanje pridobivanja znanja, tehnološkega razvoja, inovativnosti in podjetništva. Potrebujemo radikalen zasuk v načinu in obsegu financiranja razvoja slovenskega intelektualnega kapitala in razvojne rešitve, ki bodo

bolj usmerjene k vodilnim gospodarskim področjem in nosilnim gospodarskim subjektom. Toda nič manj niso pomembne druge razvojne usmeritve socialne države in varovanja okolja, ki omogočajo ohranjanje in razvijanje visoke ravni zaposlenosti ter kakovosti življenja slovenskih državljanov.

Strategija zato na področju gospodarstva postavlja naslednje logično povezane usmeritve:

- temeljni cilj strategije je trajnostni gospodarski razvoj, ki omogoča učinkovito prilagajanje ekonomskih, socialnih in okoljevarstvenih sestavin družbene blaginje ljudi;
- izhodišče gospodarske rasti je tehnološki razvoj, spodbujanje tehnoloških dejavnikov, razvoj podjetništva, povečanje učinkovitosti trga dela in kapitala ter večja vloga internacionalizacije slovenskega gospodarstva;
- vsi kvalitativni faktorji pospeševanja gospodarske rasti so hkrati elementi povečanja konkurenčnosti gospodarstva, zato so vse usmeritve, ukrepi in konkretni projekti koordinirani in poenoteni pri skupnem doseganju tega cilja;
- država s pro-razvojno, bolj projektno in s ciljnimi programi podprto akcijskim načrtom konkurenčnega okolja dopolnjuje politiko nevtralnega (horizontalnega) pospeševanja podjetništva in regionalnega razvoja;
- država si prizadeva za ciljno privatizacijo državnih podjetij in spodbuja neposredne tuje in portfeljske investicije, hkrati pa podpira izhodne investicije slovenskih podjetij v tujini;
- država s pomočjo ciljnih programov izobraževanja, tehnološkega razvoja, institucionalnih podpor regionalnemu razvoju in strukturnemu podjetniškemu povezovanju ter s konkretnimi projekti podpira gospodarska in tehnološka področja oziroma projekte, ki imajo perspektivo nosilcev prihodnjega razvoja;
- pospešili bomo konkurenčnost trga kapitala in prilagodljivost trga dela in pri tem uporabljati tiste vzvode, ki povečujejo tržno deregulacijo namesto dosedanje državne in birokratske koordinacije;
- spodbujali bomo inovativnost, ki temelji na povečanju javnih in spodbujanju privatnih investicij v R&R, tako da bi se te skupaj povečale do ravni tehnološko najbolj razvitih držav EU (do 3% BDP);
- oblikovali bomo ustrezno visoko šolstvo, ki bo s svojimi evropsko primerljivimi programi dobilo osrednji položaj pri reformiranju celotnega šolskega sistema;
- razvijali bomo finančni sistem, ki uveljavlja večjo vlogo tveganega kapitala pri spodbujanju podjetništva (državni in zasebni skladi tveganega kapitala, državna razvojna banka);
- zmanjševali bomo administrativne ovire in nepotrebne regulacije, ustvarili liberalnejšo zakonodajo, zagotovili zaščito intelektualne lastnine, gradili institucionalni sistem, ki vzpostavlja temeljne mehanizme regulacije trgov in podjetniške svobode in ki ohranja konkurenčne pogoje gospodarjenja;
- uveljavljali bomo podjetniški pristop v upravljanju države in prenašanje njenih nalog na druge akterje s pomočjo nadaljnje privatizacije, večje vloge javnega menedžmenta (princip PPP) ter večjega pomena neprofitnih organizacij in civilne družbe kot faktorja zniževanja stroškov delovanja socialne države,
- oblikovali bomo sistem pravne in sodne varnosti ter preprečevanja korupcije in drugih omejitev, ki onemogočajo podjetniški razvoj in dolgoročno gospodarsko rast.